

Radovan Lučić
Sveučilište u Amsterdamu, Amsterdam

Tko je, zapravo, cvrčak?

Moguća leksikografska rješenja nekih nesuglasnosti u botaničkoj i zoološkoj terminologiji¹

U ovom radu izlažem neke mogućnosti leksikografskog razgraničenja općih i specifičnih značenja naziva iz biljne i životinjske terminologije te nastojim pojasniti uzroke pojava različitih stručnih naziva za iste referente. Osvrćem se na određivanje granice između enciklopedijskih i rječničkih podataka i na pristupačnost stručnih priručnika, objašnjavam uzroke promjena u nomenklaturama i nužnost navođenja točnih internacionalnih (latinskih) naziva te razmatram pojavu koruptela nastalih tiskarskim pogreškama i prepisivanjem. Primjerima iz desetak izvora pokazujem prednosti i nedostatke pojedinih načina leksikografske obrade botaničkih i zooloških termina, kao i (ne)sustavnosti u korištenju latinskog stručnog nazivlja.

Tretiranje terminologije u leksikografiji vrlo je različito, i to s obzirom na vrstu terminologije koja se opisuje, kao i na tip leksikografskog djela u kojem se ona obrađuje. Kemijsko je nazivlje, na primjer, u općim dvojezičnim rječnicima u pravilu slabije zastupljeno nego administrativno, iz jednostavnog razloga što je potonje u svakodnevnom općenju mnogo potrebnije od prvog. U prirodoslovnom će rječniku kemijsko nazivlje biti nesumnjivo bolje opisano od administrativnog jer je po svom ustrojstvu bliže rječničkom konceptu. Samo je po sebi razumljivo da će najviše stručnih pojmova biti opisano u terminološkim rječnicima pojedinih struka, a da će najpodrobniji opisi stajati u stručnim enciklopedijama. U općim enciklopedijama naći će se opći podaci o pojedinim nazivima, a u enciklopedijskim rječnicima stajat će njihove definicije.

U općim pak rječnicima, kako jednojezičnima tako i višejezičnima, kriteriji za unos i obradu naziva gotovo da i ne postoje. Ovisno o veličini rječnika, lek-

1 S ovim radom autor je sudjelovao na znanstvenom skupu povodom 50. obljetnice Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža održanom u Zagrebu, 13. i 14. listopada 2000.

sikografskom sustavu, ciljnoj grupi i, nadasve, osobnom interesu autora, varirat će količina i vrsta naziva kao i dosljednost i podrobnost njihova unosa.

Čini se da je u općim rječnicima zoološko i botaničko nazivlje zastupljenije od drugih stručnih nazivlja.

Budući da ti pojmovi čine dio svakodnevnog vidljivog i opipljivog čovjekovog okružja, a ne samo, kao većina naziva iz drugih oblasti, znanstveni metajezik za sporazumijevanje među stručnjacima, oni se velikim dijelom nalaze i u općem rječniku prosječnoga govornika. Upravo je to jedan od razloga njihova neujednačenog tretmana.

U strukovnim područjima vrijede određene zakonitosti koje ne vrijede izvan njih. Drugačija je raspodjela naziva u struci, a drugačija u jezičnoj kompetenciji prosječnog govornika. U narodnom nazivlju postoje kategorije kojih u stručnom nazivlju nema i obrnuto. Cvijeće, na primjer, predstavlja vrlo jasnu i odvojenu kategoriju u narodnom nazivlju (uz drveće i »ostalo« bilje), dok u stručnom uopće ne postoji. S druge strane, rijetko je tko čuo za »dvojezupce«, a i da jest, teško bi zaključio da su to, uz kuniće i zviždare, obični zečevi.

Uzevši k tome u obzir raznovrsnost i neujednačenost botaničkog i zoološkog nazivlja, pred leksikografom stoji težak izbor kada se radi o načinu obrade pojmova iz tih područja. Koje pojmove treba uvrstiti, koje njihove oblike, koje valja prevesti, a koje samo uputiti na prevedeni oblik. Uostalom, je li dovoljno samo ih prevesti ili ih treba, te u kojoj mjeri, i pojasniti?

Organizacija rječničkoga članka

U rječnicima bi trebali stajati samo opisi/prijevodni značenja nekog pojma, dijelova od kojih se određena riječ sastoji. U enciklopedijama se nalazi pristupačno znanje o pojmu; ne opisuje se samo značenje, već se pružaju i dodatne obavijesti. U rječniku dakle stoji isključivo **značenje** pojma, a u enciklopediji i njegov **opis**. U leksikografskoj se praksi to razgraničenje ne poštuje uvijek. Posebice u jednojezičnim rječnicima, gdje se pojmovi ne prevode već objašnjavaju, potrebno je ponekad posegnuti i za dodatnim obavijestima, da bi se značenje jasno prikazalo.

Za dobro snalaženje u rječniku važno je jasno odrediti u kojim je slučajevima dovoljna sama definicija, kada pružiti dodatnu obavijest, a kada pridodati latinski naziv (identifikaciju).

Dosljednost je, čak i prokušanim leksikografima, ponekad teško održati. Ilustrirat ću to nekim primjerima iz Anićeva Rječnika hrvatskoga jezika:

pas	1. domaća životinja <i>Canis canis</i> , <i>Canis familiaris</i> [lovački ~, ovčarski ~, ~čuvar, ~lutalica, polarni ~, policijski~] 2. <i>astr</i> ime zvijezde [Mali ~, Veliki~] <i>Kolokacije, frazeološki izrazi</i>
------------	---

mačka	1. domaća životinja (<i>Felis catus</i>), sisavac s pandžama, lovi miševe (oličenje spretnosti, umiljatosti i dvoličnosti) <i>Još šest značenja, frazeološki izrazi</i>
jastreb	1. ptica grabljivica (<i>Acipiter</i>) 2. <i>pren. deprec.</i> osobito agresivan političar ekstremnih uvjerenja i nastupa [...] ~ kokošar (<i>Acipiter gentilis</i>) (1)
orao	najveća ptica grabljivica naših planinskih krajeva, snažnih pandža i jakoga kljuna, simbol snage i junaštva; usp. <i>sokol dvoglavi</i> ~ ~ znak na grbovima i zastavama nekih zemalja
sokol	1. ptica grabljivica <i>Falco</i> [sivi ~, ~ grlaš, ~ lovac] 2. <i>pren. retor. ekspr. jez. knjiž.</i> (+ <i>soko</i>)junak
komarča	morska riba (<i>Chrysophrys aurata</i> , <i>Sparus auratus</i>); orada, podlanica, lovrata
skuša	morska riba iz kategorije plave ribe <i>Scomber scomber</i> , <i>S. colias</i> iz porodice skušovki (<i>Scombridae</i>)

Objasnimo li pojam *pas* sa samo dvije riječi »domaća životinja«, kako je u jednojezičnoj leksikografskoj praksi uobičajeno, nećemo time uspjeti opisati njegovo puno značenje. Dodavanjem latinskog naziva odredit ćemo vrstu o kojoj se radi, pojasnit ćemo specifično značenje, ali nećemo pridonijeti razumijevanju općega značenja koje je, u slučaju psa, primarno. U tu se svrhu navode kolokacije, stalni sintagmatski izrazi: one ilustriraju značenje u nedostatku adekvatne definicije.

Mačka je, s druge strane, prilično jasno definirana kao »domaća životinja *Felis catus*, sisavac s pandžama, lovi miševe«. Tu kolokacije nisu neophodne pa ih stoga i nema. Podaci o spretnosti, umiljatosti i dvoličnosti suvišni su za rječničku definiciju, pogotovu kad se navode prenesena značenja, primjeri uporabe i frazeološki izrazi.

Za nestručnjaka, prosječni psi više se međusobno razlikuju nego što se međusobno razlikuju jastreb, orao i sokol. Upućivanje orla uz kojeg ne stoji latinski naziv na sokola gdje je latinski naziv naveden, korisnika rječnika može navesti na pomisao da su orao i sokol pripadnici iste zoološke vrste, što nije točno. Ta pomisao se učvršćuje činjenicom da i uz jastreba stoji poseban latinski naziv. Latinsko nazivlje, ako se ne koristi u opisu svake vrste, svrhovitije je uz srodne nego uz jasno diferencirane vrste, jer tada ima razlikovnu funkciju. Uz komarču i skušu navedena su po dva latinska naziva, međutim, dok su ona u slučaju komarče sinonimi (kao i u slučaju psa), kod skuše drugi naziv označava različitu vrstu, naime *lokardu* (plavicu). Uz dodatan podatak o zoološkoj porodici kojoj te dvije vrste pripadaju i analogno drugim opisima zooloških termina (komarča, pas), lako se može steći dojam da je u hrvatskom jeziku *skuša* naziv za obje vrste, što nije točno.

Osim toga, tretman pojedinih polja trebao bi biti identičan. Određeni podaci trebali bi biti označeni na isti način, pojavljivati se na istim mjestima. Uz natuknice *mačka*, *jastreb* i *komarča* latinski su nazivi unutar zagrada, što nije slučaj u natuknicama *pas*, *sokol* i *skuša*. *Sokol grlaš* tretiran je kao kolokacija te je naveden neposredno nakon identifikacije prvog značenja, dok je *jastreb kokošar* kao poseban sintagmatski izraz naveden na kraju rječničkoga članka.

Ovakve i slične nesustavnosti mogu pridonijeti pojavljivanju nejasnoća i donošenju krivih zaključaka.

U dvojezičnim i višejezičnim rječnicima pojavljuju se drugačiji problemi.

Tu značenje ne opisujemo, već ga prevodimo. Jasnoća odnosa izvornog značenja i značenja njegovih prijevoda osnovna je zadaća takvoga rječnika.

Na primjer, glavno značenje riječi *bakalar* u hrvatskom različito je od glavnog značenja prijevoda te riječi u nizozemskom. U Hrvatskoj znači u prvom redu suhu ribu koja se jede za Badnjak, dok u Nizozemskoj znači svježu ribu koja se kupuje svaki dan na ribarnici i jede se uglavnom pržena ili pečena. A osim što je suha i svježja namirnica, bakalar je i živa riba. U hrvatskom bakalar ostaje bakalar, bio on suh ili svjež, mrtav ili živ. U nizozemskom naziv za živog i svježeg bakalara ne uključuje značenje suhoga, za koje postoji poseban naziv.

U dvojezičnom rječniku zoološko i kulinarsko značenje treba jasno odvojiti i označiti.

bakalar *m* **1.** *cul a* (*suhi*) *stokvis m (-sen)* **b** (*svježi*) *kabeljauw m (-en)*
2. *zoo kabeljauw m (-en)* [*Gadus morrhua*]

Prevesti u hrvatsko–nizozemskom rječniku riječ *bakalar* samo sa »kabeljauw« nije dovoljno, time se izostavlja primarno hrvatsko značenje *suhi bakalar* koje se u nizozemskom izražava oblikom *stokvis*. Navesti pak *kabeljauw* i *stokvis* i odvojiti ih zarezom, u leksikografskoj praksi znači navesti sinonime, što te dvije riječi nisu. Govorniku ciljnog jezika bit će doduše jasan pojam koji se opisuje, ali govornik izvornog jezika neće znati za koje značenje treba koristiti jedan, a za koje značenje drugi oblik.

U svakom slučaju, riječ jezika koji se opisuje treba razložiti na njezina značenja, uz adekvatne naznake: u kojoj mjeri se to čini ovisi o opsegu, funkciji i namjeni rječnika. Čak kada je rezultat razložbe potpuno predvidljiv (u jednojezičnim rječnicima) ili identičan (u dvojezičnim), valja primijeniti to načelo: jednojezični rječnik mogu koristiti i govornici stranog jezika kojima je potreban opis značenja, a u dvojezičnim i višejezičnim rječnicima treba istaknuti identičnost opsega značenja jer se ona sama po sebi ne podrazumijeva (ako ne podjelom, ono bar napomenom ili oznakom da je podjela istovrijedna)². Jasnom

2 U višejezičnim rječnicima značenja se mogu označiti brojevima koji se navode uz svaki pojedini prijevod (Taj sustav je primijenjen u Ladanovu osmojezičnom rječniku – doduše ne na natuknicu *bakalar*):

bakalar *m*, *zoo* **1** (*suhi*) **2** (*svježi*): N (nizozemski): **1** *stokvis m* **2** *kabeljauw m*
 S (španjolski): **1, 2** *bacalao m*

organizacijom rječničkoga članka i njenom sustavnom i dosljednom primjenom smanjuje se mogućnost pojave mnogih nesuglasnosti.

Sinonimi

Velik dio nesuglasnosti uzrokovan je istoznačjem, između ostalog i zato što sinonimi često otežavaju izbor normativnog oblika.

Podlanica, zlatva, komarča, lovrata, orada neki su od u nas proširenijih naziva za ukusnu bijelu ribu.

Može li se sa sigurnošću reći koji nazivi su dio standarda, a koji pripadaju dijalektu ili regionalnoj uporabi? Kad se radi o drugim životinjama, izbor uglavnom nije tako težak: *magarac, tovar* i *osel* neki su od u nas proširenijih naziva za vrijednu i tvrdoglavu tegleću domaću životinju. *Magarac* je normativni oblik standardnog jezika nasuprot regionalnim/dijalektalnim *tovar/osel*. Ali kod riba se nikad ne zna. Je li učestalost određenog naziva dovoljno jasan kriterij ili je važna, npr. geografska raširenost, privredna važnost, trgovački žargon ili pak autohtoni, domaći naziv?

U šali se znade reći da na obali za istu ribu svako selo ima drugi naziv. Gotovo da se može reći i da svaki rječnik ima za istu ribu, ako ne drugi naziv, ono bar drugu normu. U knjizi »Ribe, rakovi i školjke Jadrana« spomenuta riba obrađena je pod natuknicom *lovrata* uz navođenje sinonimnih domaćih naziva *podlanica* i *komarča*. U Hrvatskom općem leksikonu s *lovrata* se upućuje na *komarču*, a s *orade* i *komarče* na *podlanicu* gdje je ta riba i opisana. Kod Anića su sve četiri forme opisane (doduše s različitim, sinonimnim, latinskim nazivima), s tim što su *orada* i *lovrata* označene kao talijanizmi. U zoološkom priručniku »Fauna Evrope« navodi se *lovrata* uz sinonim *komarča*³. U Matičinu rječniku (MH, MS) *komarča* je opisana najopširnije, uz sinonime *podlanica* i *lovrata*. Uz *lovratu* navedena su još tri sinonima, kao i uz *podlanicu*. *Orada* se ne spominje kao sinonim, a kao samostalna natuknica opisana je sinonimima *komarča* i *lovrata*. Koja će se izboriti za normativan položaj teško je reći (vidi prilog 1).

Sljedeći problem je miješanje sinonima s različitim vrstama. Uzmimo *lokardu, skušu, vrnuta, škombu* i *plavicu*. Iz usporedbe latinskih naziva proizlazi da su *lokarda* i *plavica* jedna, a *skuša, vrnut* i *škombu* druga vrsta iste porodice. Međutim, na sjevernom dijelu Jadrana često se naziv *lokarda* koristi da bi označio običnu skušu. U nekim rječnicima *lokarda* se upućuje na *skušu* i *plavicu*, u drugima se pak *plavica* upućuje na *skušu* i *lokardu*. U trećima nalazimo još jedan kriterij: nazivi za istu vrstu variraju prema veličini jedinke. Tu je *lokarda* zapravo *skuša* određene veličine (15–22 cm). Na iznadregionalnoj ra-

U dvojezičnim rječnicima može se kao odrednica koristiti napomena: **bakalar** *m*, *zoo* bacalao *m* (*također i suhi*)

ili kratica: **bakalar** *m*, *zoo* bacalao *m*, *id. cul* (= *također u kulinarskom značenju*)

3 Garms, H i Borm, L. (1981), 318

zini, *lokarda* je, dakle, višeznačnica: jedno njeno značenje je »skuša«, a drugo »plavica«, što svakako treba navesti u opisu/prijevodu.

Upravo zbog velike raznolikosti narodnih naziva za iste referente, bitno je točno znati što se opisuje. Provjerom navedenog latinskog naziva u stručnom rječniku ili u rječniku drugog jezika znat će se radi li se o istom ili različitom pojmu.

Upotreba stručnih naziva

Latinski se nazivi u strukama, između ostaloga, koriste da bi se izbjegli nesporazumi. Postojana nomenklatura, kao i jedinstvena terminologija, neophodna je za napredak struke, suradnju znanstvenika i ispravno imenovanje pojmova. Na razini općeg leksika, s druge strane, ne barata se preciznim nazivima, ne postoji nešto kao »opća terminologija«. Zato su baš latinski nazivi u leksikografiji gotovo idealno sredstvo za isticanje onog dijela pojma koji je ograničen na određenu struku, za isticanje **terminološke komponente značenja**. Latinski nazivi stoje uvijek na istim mjestima u tekstu i često su istaknuti zagradama ili drugačijim tipom slova. Dakle, grafički su zamjetljivi pa na taj način odvajaju terminološka od općih značenja. Korisniku nezainteresiranom za terminologiju nije teško preskočiti ih i koncentrirati se na ostala, glavna, sporedna, sinonimna i prenesena značenja riječi koju traži. Stručnjaku ih je pak jednostavno primijetiti i uz njih potražiti i ostale relevantne podatke.

Međutim, za odabir prikladnog latinskog naziva treba postaviti čvrsta mjerila. Kada navesti porodicu, a kada rod, kada vrstu, a kada geografsku varijantu?

Dagnja koja obitava u Jadranskom moru ima latinsko »ime« *galloprovincialis* za razliku od dagnje Atlantika i Sjevernog mora koja se pak zove *edulis*. Obje imaju zajedničko »prezime« *Mytilus*. Hoćemo li dagnju označiti »imenom« da bismo je mogli razlikovati od srodnih sorti ili to nije neophodno pa ćemo navesti samo »prezime«?

Božja ovčica (bubamara) može imati – uz razne druge kombinacije – dvije, sedam i dvanaest crnih točaka na svojim crvenim krilima. Koju ćemo uvrstiti u opći rječnik?

Postoji više mogućnosti:

Ne želimo li previše opterećivati korisnika terminologijom, možemo, iza općeg značenja ili njemu pripadajućeg ekvivalenta, navesti latinski naziv roda kojem pripada, tj. »prezime« latinskog binarnog naziva⁴:

dagnja, *f*, *zoo* mossel *f/m* (–*s/en*) [*Mytilus*]

božja ovčica *f*, *zoo* lieveheersbeestje, *n* (–*s*) [*Coccinella*]

breza *f*, *bot* berk *m* (–*en*) [*Betula*]

4 Nedostatak toga pristupa jest nedovoljna preciznost. *Božja ovčica* je naziv za oko 3000 opisanih vrsta iz porodice *Coccinellidae*. Osim u rodu *Coccinella*, te vrste se nalaze i u nekim drugim rodovima (*Adalia*, *Anatis*) te porodice.

Odlučimo li terminologiji posvetiti dovoljno prostora, možemo, gdje je to moguće, jednostavno navesti sve oblike nađene u izvorima. Na taj način štedimo dragocjeno vrijeme koje bismo u suprotnom utrošili na potragu za pravim nazivom, a korisniku pružamo dovoljnu količinu informacija⁵:

dagnja, *f*, zoo mossel *f/m* (–*s/en*) [*Mytilus*, *Mytilus edulis*, *Mytilus galloprovincialis*]

breza, *f*, bot berk *m* (–*en*) [*Betula*, *Betula verrucosa*, *B. alba*, *B. pendula*, *B. pubescens*]

Gdje to rješenje nije primjenljivo (zbog različite diferencijacije u narodnom i stručnom nazivlju, u ovom slučaju pripadnosti referenta raznim rodovima), možemo kao posebnu natuknicu obraditi opće značenje, a kao zasebnu terminološko, uz koje onda navodimo naziv više kategorije (u ovom slučaju porodice):

božja ovčica *f* lieveheersbeestje, *n* (–*s*) → **božje ovčice**

božje ovčice *pl*, zoo lieveheersbeestjes *pl* [*Coccinellidae*]

Želimo li biti zaista precizni, trebali bismo navoditi nazive najzastupljenijih vrsta i nazive geografskih varijanti:

božja ovčica *f* zoo lieveheersbeestje, *n* (–*s*); *sedmopjega* [*Coccinella septempunctata*] → **božje ovčice**

božje ovčice *pl*, zoo lieveheersbeestjes, *pl* [*Coccinellidae*]

dagnja, *f*, zoo mossel *f/m* (–*s/en*) [*Mytilus galloprovincialis*]

breza, *f*, zoo berk *m* (–*en*) [*Betula pendula*],

a kod polimorfnih kultivara morali bismo binarnom nazivu priključiti i treći član: iste botaničke vrste ponekad se izrazito razlikuju u hortikulturi, a često se i različito iskorištavaju. Tako su, na primjer, *šćerna repa*, *blitva* i *cikla* pripadnice iste botaničke vrste *Beta vulgaris*; bez navedene varijante nećemo znati o kojem se povrću radi. Za potrebe hortikulture stvoreno je dodatno nazivlje koje se ne koristi u botaničkoj taksonomiji.⁶

blitva, *f*, bot snijbiet *f/m*, *sg* [*Beta vulgaris* var. *cicla*]

cikla, *f*, bot rode biet *f/m*, *sg* [*Beta vulgaris* var. *rubra*]

5 Međutim, bez pomoći stručnjaka ne možemo znati radi li se o sinonimnim nazivima ili o različitim vrstama, pa se dovodimo u opasnost pružanja krivih obavijesti (vidi naprijed tabelu 1, *skuša* i prilog 1, *Jakić-Hurm*).

6 Kod kultiviranih biljaka javljaju se posebni problemi: od iste (pod)vrste postoji više varijeteta, tj. kultivara (kultivar = kultivirani varijetet) označenih često različitim latinskim nazivima. Zbog prevelike zbrke u nazivlju botaničari su (1. 1. 1959.) odlučili latinskim nazivima označavati samo vrste koje se nalaze u prirodi, a njihove kultivirane varijetete nazivom koji predloži autor. U načelu, znači, latinsko botaničko nazivlje – od 1. 1. 1959. – ne bi smjelo označavati uzgojene vrste te stoga ne bi smjelo sadržati više od dva člana (samo u slučaju geografske varijante dodaje se treći član). Međutim, kako se mnogi stručnjaci ne slažu u definicijama podvrsta i varijeteta, u tom području još uvijek vlada popriličan kaos.

Stvorimo li neke definitivne odluke i principe glede korištenja latinskih naziva te ih krenemo dosljedno primjenjivati u leksikografskom poslu, redovito ćemo u izvorima susretati različite podatke. U rječnicima, enciklopedijama i stručnim priručnicima nailazit ćemo na drugačije nazive za iste referente. Kako ćemo odlučiti koji naziv valja uvrstiti u rječnik?

Osim toga, rječnički podaci ponekad ne reflektiraju postojeće semantičke odnose u govornoj praksi: ako je vjerovati rječnicima, *tikva*, *bundeva*, *buča*, *misi-rača*, *duma* nisu nazivi za različite referente, niti su pravi sinonimi. To su regionalno uvjetovane varijante. Svaka od njih korespondira latinskom nazivu *Cucurbita pepo* i označuje biljke plodova raznih boja, oblika i veličina koji se koriste u kulinarske svrhe, kao i plodove različitih divljih vrsta ili vrsta uzgajanih za ukras. Od velike okrugle narančaste koja se izbuši da bi se unutra stavila svijeća, preko manje žute duguljaste od koje se radi savijača ili varivo, do sasvim male, zelene koja se uglavnom prži na ulju. Zanimljivo je da u nekim dijelovima Istre (Vodnjan) te plodove razlikuju prema obliku: okrugle zovu *cuka*, a duguljaste *cukina*. U rječnicima, pak, *bundevica*, *bučica*, *cukina*, a često i *tikvica*, redovito se opisuju kao deminutivi osnovnih formi, bez obzira na oblik ploda (vidi prilog 2).

Ako ćemo, s druge strane, vjerovati govornicima, u toj kategoriji razlikujemo tri leksema: prvi je polisemičan, naime *tikvica* ima dva značenja: 1. plod biljke *Cucurbita pepo*, zelene boje, duguljasta oblika, veličine patlidžana, služi za hranu. 2. plod biljke *Lagenaria siceraria*, koristi se suh i šupalj kao pomagalo pri plivanju, posuda za tekućinu ili kao ukras. *Tikva* označuje plodove biljke *Cucurbita pepo* raznih oblika, uključujući i muskatnu tikvu (turkinju), *Cucurbita moschata*, dok je *bundeva* naziv za plodove biljke *Cucurbita maxima* te za velike, okrugle plodove biljke *Cucurbita pepo*.

Tu nepodudarnost između govorne prakse i botaničke taksonomije valja svakako naznačiti u rječniku.

Taksonomijska proturječja

Govoreći o botaničkoj i zoološkoj terminologiji ne možemo zaobići dva ključna pojma: taksonomija i nomenklatura. Najkraće rečeno, taksonomija (ili sistematika) sustav je razvrstavanja, dok je nomenklatura sustav označavanja. Oni, međutim, nisu ni jedinstveni, ni stalni. Osim toga, postoji više takvih sustava koji često međusobno ne korespondiraju, kao na primjer znanstveni sustav, sustav pojedine struke (žargon) i sustav narodnog nazivlja.

Vratimo se na primjer pasâ, jastreba, orlova i sokolova. U pučkoj taksonomiji psi ili mačke na istom su stupnju kao i ptice grabljivice. Razlika između orla, jastreba i sokola čak je i manje zamjetljiva od razlike između npr. dobermana, španijela i buldoga. U zoološkoj pak taksonomiji orao i sokol različitih su rodova, pripadnici su tek iste porodice, dakle po hijerarhiji dva stupnja iznad dobermana i buldoga koji su pripadnici iste vrste, dakle i istoga roda i porodice.

Narodno nazivlje u nekim je sferama mnogo bogatije od znanstvenoga. Povrh toga, u narodnom nazivlju – ovisno o geografskim, kulturnim i jezičnim

datostima određenog podneblja – značenja istih pojmova mogu varirati, dok bi u struci trebala biti vrlo jasna i postojana.

Već smo vidjeli da za ribu jednog latinskog naziva postoje različiti narodni nazivi. Ta pojava nije ograničena na riblji svijet. Tako npr. uz latinski naziv *Gryllus campestris* možemo naći *cvrčka*, *skakavca*, *zrikavca*, *rovca*, *šašku*, *šturka*, *strička*, *popca*... U zoološkom priručniku (Grams–Borm) neki od tih naziva uopće ne postoje: *Gryllus campestris* ondje je latinski naziv za poljskog šturka, dok cvrčak ne samo da je druge vrste, roda i porodice, već spada i u različit red. Naime, poljski šturak spada u red ravnokrilaca (saltatoria, tj. skakavci⁷), a cvrčak spada u red polukrilaša, porodicu *Cicadae*, te ga je ovdje prikladnije označavati stručnim nazivom, *cikada*⁸. Ravnokrilci cvrče nogama ili krilima, dok cikade cvrče opnom smještenom na zatku. U narodu je, izgleda, cvrčak, jednostavno, sve što cvrči, a to su skakavci, rovc i cikade, pa i strizibube, koje pak spadaju u treći red, tj. tvrdokrilce ili kornjaše.

Pogledamo li u strane jednojezične rječnike prijevode našega cvrčka, naći ćemo opise ravnokrilaca, dok cikade stoje posebno i opisuju se kao potpuno različite životinje. Ni strani rječnici nisu, međutim, potpuno konsekventni u razlikovanju tih redova.⁹

Od deset izvora (jednojezični i dvojezični rječnici, terminološki rječnik i enciklopedija) stoji uz cvrčka pet puta njegov pravi, zoološki naziv *Cicada* (ili sinonim *Lyrister*), dva puta latinski naziv za šturka (*Gryllus*), a tri puta su navedena oba naziva. Svi izvori, osim Spalatin¹⁰, složni su u pitanju množine (ukoliko je navode): *Cicadidae*, što u zoološkoj taksonomiji označava porodicu cvrčaka.¹¹ Isto su tako svi izvori složni glede šturka; on ima uvijek latinski

7 Kukci ravnokrilci s os. razvijenim trećim parom nogu za skakanje i stridulacijskim organima pomoću kojih se glase; porodice: konjici, šturci, čegrtasi (Leksikon, 902)

8 Veliki cvrčak koji cvrči tankim, oštrim glasom (Klaić, 223)

9 **Cicada**, [...] insects of the family Cicadidae (order Homoptera) [...] Among the most fascinating and best known are the 17-years cicada (often erroneously called the 17-year locust). (EB vol II, 933–934)

Locust – any species of short-horned grasshopper (family Acrididae) that often increases greatly in number and migrates long distances in destructive swarms. In Europe the term »locust« connotes large size; smaller acridids are called grasshoppers [...] A cicada (order Homoptera) also may be called a locust (podcrtao autor). (EB, vol. VI, 293)

Cricket: 1. Any saltatorial orthopterous insect of the genus *Acheta* (sic!) or of the same tribe. [...] **b.** [...] used for cicada (balm-cricket) / < germ. baumgrille = lat. cicada, napomena autora/ (Oxford, vol. IV, 18)

Cicada: [...] often erroneously rendered »grasshopper«. (Oxford, vol. III, 211)

Cricket: an insect of the family Gryllidae (order Orthoptera) [...] The field cricket (*Gryllus*) and the house cricket (*Acheta*, formerly *Gryllus domesticus*). [...] Insects called crickets but not of the cricket family: leaf-rolling grasshopper, mole-cricket, shield-backed grasshopper [...] (EB vol. III, 240)

Cicada, [...] insects of the family Cicadidae (order Homoptera) [...] Among the most fascinating and best known are the 17-years cicada (often erroneously called the 17-year locust). (E. B. vol II, 933–934)

10 Spalatin, Leonardo (1980)

11 Spalatin kao množinu ne navodi porodicu već red *Homoptera* (jednakokrilci), što je po mnogim zoolozima, uključujući i Garmsa, podred polukrilaša (*Hemiptera* ili *Heteroptera*).

naziv *Gryllus*¹² (vidi prilog 3). Zagledamo li malo dublje u prošlost, naći ćemo u Stullija samo Grillo kao prijevod kako cvrčka, tako i šturka. U Vrančića pak, latinski *Cicada* i *Gryllus* prevode se jednako sa *cvrčak*. Isto je i kod Belostenca. U njegovu hrvatsko–latinskom rječniku *cvrčak* (*chverchek*) se, uz sinonim šturak, prevodi kao *Grillus*, a kod glagola *cvrčati* (*chverchati*) upućuje se u značenju »*kakti chverchek*« na latinsku *cicadu*.

Možemo zaključiti da se tu radi o hiperonimskom odnosu: *cvrčak* je ujedno *Cicada* i *Gryllus*, dok je *šturak* samo *Gryllus*. Zanimljivo je da je u njemačkom jeziku upravo obrnuta situacija. Ondje je šturak nadređen cvrčku: »grille« je naziv za *Gryllus*, ali i za *Cicada*. Tome je vjerojatno razlog rasprostranjenost ovih kukaca. Cvrčak (*cikada*) nastanjuje područja oko Sredozemnog mora, sjeverno do Beča, pa je u njemačkoj književnosti prevoden domaćim *Grille*, koji nastava i sjevernija područja.

U slučaju cvrčka vrlo jasno leksikografsko rješenje ponudili su Drvodelić i Bujas: *cvrčak* se kao termin prevodi sa *cicade* uz latinski naziv *Lyristes plebeius*, a kao opći naziv upućuje se na *zrikavac* što je prošireniji sinonimni naziv za šturka (vidi također prilog 3, Benešić).

Glavni uzroci nesuglasnostima

Uzroci šarenilu u stručnom nazivlju mogu se podijeliti na sljedeće kategorije:

1. Sam taksonomijski sustav struke redovito se mijenja.
 - a) Otkrića struke uvjetuju drugačiju raspodjelu¹³
 - b) Interna pravila u internacionalnoj nomenklaturi dozvoljavaju, pod određenim uvjetima, promjene naziva.
2. Paralelno postoje mnogi sinonimi čemu je uglavnom razlog istodobno otkriće neke vrste od više znanstvenika.¹⁴
3. Geografske varijante:

U raznim krajevima ili u različitim uvjetima iste se vrste međusobno više ili manje razlikuju. Dugotrajnom razdvojenosti i fizičkom izolacijom razlike se povećavaju, tako da od posebnih varijanata postaju različite vrste.¹⁵

12 Zanimljivo je ovdje spomenuti da je jedan od dva izvora koji za cvrčka navode samo latinski naziv za šturka Rječnik dviju Matica, hrvatsko izdanje (MH). U srpskom izdanju (MS) uz cvrčka stoji njegov pravi zoološki naziv, *Cicada*.

13 Japanska azaleja i rododendron bili su do prije tridesetak godina dva različita roda. Azaleju se nazivalo *Asalea indica*, a danas je samo vrsta roda rododendrona naziva *Rhododendrum indicum*. Vidi također gore **cricket**, EB

14 Za tikvicu, na primjer, postoje sljedeći latinski nazivi: *Cucurbita lagenaria*, *Cucurbita sicera-ria*, *Cucurbita leuchanta*, *Lagenaria siceraria*, *Lagenaria vulgaris*, *Lagenaria longissima*, *Lagenaria leuchanta*

15 Tako je jadranska dagnja u prošlosti bila samo varijetet obične dagnje i nazivala se *Mytilus edulis* var. *Galloprovincialis*. Međutim, samostalnim razvojem poprimila je određene osobine koje su nekim zoolozima dovoljne da je smjeste u posebnu vrstu, *Mytilus Galloprovincialis*.

4. Hibridne i polimorfne vrste:

Od uzgojenih, kultiviranih vrsta križanjem se dobivaju nove, hibridne vrste. Takve se vrste često pojavljuju u raznim oblicima koji nemaju posebnih naziva. Jedan od najočitijih primjera jest spominjana *Cucurbita pepo*, to jest tikva. Postoji nekoliko varijacija latinskih naziva u stručnoj literaturi, ali botaničari nisu jedinstveni u njihovoj uporabi.¹⁶

5. Koruptele:

Leksikograf nema vremena potpuno se posvetiti određenim strukama. Zato je prisiljen prepisivati terminološke podatke iz postojećih djela. Ne znajući točno što prepisuje, nije u stanju prepoznati eventualnu pogrešku. Najčešće se radi o tiskarskim propustima koji se usporedbom u drugim rječnicima i enciklopedijama lako otkriju. Međutim, konzultiramo li djela koja su se oslanjala na isti izvor, naći ćemo isti, pogrešni oblik na više mjesta i prihvatit ćemo ga kao ispravan. Ista pogreška prepisana u više rječnika često se učvršćuje kao činjenica. Otuda dvojaki (i trojaki) nazivi kao *S. Suricata/S. suricatta* (merkat), *G. marrhua/G. morrhua/G. morhua* (bakalar) i sl. (vidi prilog 4) ili neprikladni nazivi (*Gryllus* umjesto *Cicada* za cvrčka). A konzultiranjem više različitih izvora nedoumice uglavnom rastu (vidi prilog 4).

Zaključak

Mnogim nesuglasnostima doskočilo bi se konzultiranjem suvremenih i kompletnih strukovnih nomenklatora (popisa stručnih naziva), ali to je jednostavno nemoguće. Zoolozi i botaničari, kao i svi znanstvenici, razvijaju različite teorije koje se odražavaju u terminologiji i koje imaju svoje sljedbenike među autorima nomenklatora. Osim toga, suvremeni i kompletni nomenklatori ne postoje, kao što ne postoje ni suvremeni i kompletni rječnici. Uvijek su, u većoj ili manjoj mjeri, zastarjeli.

16 Linné je (1753, 1767) naveo šest vrsta iz roda *Cucurbita*. Dvije od tih šest, lubenicu i tikvicu, svrstali su botaničari 1830. u posebne rodove, naime *Citrullus* i *Lagenaria*. Od Linnéovih ostalih četiriju vrsta *C. pepo* bila je temeljena na bundevama, *C. verrucosa* na bradavičastim tikvama, *C. melopepo* na okruglim tikvama i *C. ovifera* na jajastim tikvama, a sve se danas svrstavaju u jednu te istu vrstu, naime *Cucurbita pepo*. Duchesne je (1786) uz ove četiri (koje je svrstao pod jednu vrstu, *C. polymorpha* – danas *C. pepo*) utvrdio još dvije vrste, i to ne na temelju različitog fenotipa već na temelju nemogućnosti križanja s *C. pepo*: *C. maxima* i *C. moschata*. (*Annals of Botany*, 816–817, autorov prijevod). Neki botaničari *C. moschata* smatraju podvrstom *C. pepo*.

(Linné (1753, 1767) listed six species of the genus *Cucurbita*. Two of these six, the watermelon and the bottle gourd, were removed from the genus *Cucurbita* and placed in separate genera, *Citrullus* and *Lagenaria*, respectively, by botanists in the 1830s. Of Linné's other four *Cucurbita* species, *C. pepo* was based on pumpkins, *C. verrucosa* on warted gourds, *C. melopepo* on scallop squash, and *C. ovifera* on smooth, egg-shaped gourds, all of which are recognized today as belonging to the same species, *C. pepo*. [...] This polymorphic species was referred to by Duchesne as *C. polymorpha*, but retains today the name *C. pepo* because Linné's designation has precedence. Two species were established by Duchesne through his failed attempts at hybridization with *C. pepo*: *C. maxima* and *C. moschata*)

Zato je najbolje da leksikografi što dosljednije opisuju ili prevode značenje, a da pri najmanjoj dvojbi izbor prikladnih termina prepuste stručnjacima.

Zbog pristupačnosti recentnih podataka, strukovna društva i visokoškolske ustanove trebale bi redovito objavljivati popise s taksonomijskim promjenama i preferiranim sinonimima. To bi omogućilo pregledniji prikaz pojedinih terminologija, a u leksikografiji bi se riješile mnoge nejasnoće.¹⁷

Prilog 1: komarča, lovrata, orada, podlanica

Benson	komarča gilthead (fish) (also <i>lovrata</i> , <i>podlanica</i> , <i>zlatva</i>) lovrata gilthead (fish) (<i>also komarča</i> , <i>podlanica</i> , <i>zlatva</i>) orada → komarča podlanica → komarča
Kovačec	komarča → podlanica lovrata (dalmatski) → komarča orada → podlanica podlanica (lovrata, komarča; <i>Sparus auratus</i>) sredozemna riba koštunjača iz porodice ljuskavki [...]
Grubišić	Lovrata, podlanica, komarča – <i>Sparus aurata</i>
Rječnik JAZU	komarča neka riba, v. dinigla, podlanica, ovrata (<i>Chrysophrys aurata</i>) lovrata (<i>Chrysophrys aurata</i> , L) v. ovrata [...] od tal. mlet. l'orada (s člankom) [...] na Rijeci podlanica morska riba koja se zove i ovrata (vidi <i>Chrysophrys aurata</i> [...]) Govori se na ostrvu Silbi orada morska riba koja se zove i podlanica, <i>Sparus aurata</i> , Lambl (1854). Orada, <i>Chrysophrys aurata</i> Hirc (zabilježeno u Bakru) ovrata morska riba kojoj je učeno ime <i>Chrysophrys aurata</i> ...
Garms-Borm	ROD: LOVRATE (<i>Sparus</i>) Lovrata ili komarča <i>Sparus auratus</i> LINNÉ
Jakić-Hurm	lovrata (orada)... Goldbrasse (meerbrasse) (<i>Sparus auratus</i> , <i>Chrysophrys aurata</i>) komarča Goldbrasse (<i>Chrysophrys aurata</i>) podlanica Goldbrasse, Orade (<i>Chrysophrys aurata</i>) orada Orade, Goldbrasse, Meerbrasse,... Seekarpfen (<i>Sparus auratus</i>)

17 Posebno zahvaljujem sljedećim djelatnicima Prirodoslovnog muzeja u Zagrebu na nesebičnom pružanju korisnih obavijesti: ing. B. Gjurašinu, dr. S. Leineru, mr. F. Peroviću i mr. V. Štamol, kao i sljedećim stručnjacima u Nizozemskoj: dr. R. G. van den Bergu, dr. W. A. Brandenburgu i dr. Ferryju Boumanu.

Anić	<p>komarča morska riba (<i>Chrysophrys aurata</i>, <i>Sparus auratus</i>); orada, podlanica, lovrata</p> <p>lovrata (tal.) morska riba (<i>Chrysophrys aurata</i>); podlanica, zlatva, komarča, orada</p> <p>orada (klas. tal.) morska riba (<i>Sparus auratus</i>); komarča, lovrata; podlanica</p> <p>podlanica morska riba (<i>Chrysophrys aurata</i>); orada <i>reg.</i></p>
-------------	--

Prilog 2: tikva, bundeva, buča (buća)

Anić	<p>buća → <i>tikva</i></p> <p>bundeva jestiva tikva <i>Cucurbita pepo</i>; jede se pečena ili se od nje pravi savijača, bučnica; peca, turkinja</p> <p>tikva biljka... <i>Lagenaria vulgaris</i>; plod te biljke; bundeva, buča</p> <p>tikvica 1. <i>dem i hip.</i> od tikva 2. (<i>ob. mn.</i>) povrće <i>Cucurbita pepo</i>... varivo.</p>
Ladan	<p>buča <i>reg</i> → tikva</p> <p>bundeva <i>Cucurbita</i>, <i>Cucurbita pepo</i> –<i>e pl</i> Cucurbitaceae</p> <p>bundevica <i>dem</i> < bundeva</p>
Matica (MH/MS)	<p>buča 1. bundeva, tikva</p> <p>buća 2. tikva, bundeva</p> <p>bundeva 1. vrsta tikve... <i>Cucurbita pepo</i></p> <p>bundevica <i>dem</i> od bundeva</p> <p>tikva 1. <i>Cucurbita (melo)pepo</i>; → bundeva 1, buća 2 2. <i>Lagenaria vulgaris</i> –<i>e pl</i> Cucurbitaceae</p> <p>tikvica 1. <i>dem.</i> od tikva 2. (<i>ob. mn.</i>) vrsta mlade tikve koja se upotrebljava kao varivo</p>
Bujas 1999.	<p>buča AE squash, BE marrow</p> <p>buća <i>reg.</i> → <i>tikva</i></p> <p>bućica <i>reg</i> → <i>tikvica</i></p> <p>bundeva → <i>tikva</i></p> <p>tikva <i>bot (bundeva)</i> pumpkin; <i>vodenjača</i> bottle gourd, calabashgourd</p> <p>tikvica <i>bot (bućica)</i> AE zucchini, BE courgette (<i>kao posuda za vodu</i>) gourd, calabash</p>
Deanović –Jernej	<p>buča <i>reg (tikva)</i> zucca</p> <p>bundeva <i>bot</i> zucca (<i>Cucurbita pepo</i>). –<i>e pl</i> cucurbitaceae (<i>Cucurbitaceae</i>)</p> <p>bundevica <i>dim</i> di bundeva zuccheta, zucchini</p> <p>tikva <i>bot</i> zucca (<i>Cucurbita pepo</i>) [...] –<i>e pl bot</i> cucurbitaceae (<i>Cucurbitaceae</i>)</p> <p>tikvica <i>dim</i> di tikva zucchini, zuccheta, zucchini [...]</p>

Benešić	buča <i>C. pepo</i> : (bundeve, misirača, turkinja...) bundeve → <i>buča</i>
Jakić-Hurm	buča <i>Cucurbita</i> bundeve <i>Cucurbita</i> –e pl. <i>Cucurbitaceae</i> tikva (biljka) <i>Lagenaria vulgaris</i> ; (plod) <i>bundeve</i> , <i>buča</i> tikvica dem. od <i>tikva</i>
Rečnik SANU	buča → <i>bundeve</i> buča <i>Cucurbita moschata</i> (... do 50 kg) bundeve baštenska biljka iz f. <i>Cucurbitaceae</i> ...; bela- : <i>Cucurbita pepo</i> , <i>bundeve</i> duguljasta ploda, bele kore koja služi za hranu ljudima; isp.: <i>beskorka</i> , <i>bugarka</i> ... <i>misirača</i> , <i>pečenka</i> , <i>peca</i> ; crna (mrka, svinjska)- : <i>C. melopepo</i> , <i>bundeve</i> okrugla ploda, žutomrke kore... <i>stočna hrana</i> ; isp.: <i>bujača</i> , <i>buča</i> , <i>buča</i> ...
Leksikon	buča → <i>tikva</i> bundeve <i>tikva</i> ; –e pl: <i>Cucurbitaceae</i> (<i>bundeve</i> , <i>tikvica</i> , <i>krastavac</i> , <i>dinja</i> , <i>lubenica</i> ...) tikva (<i>bundeve</i> , <i>buča</i> ; <i>Cucurbita</i>) [...] <i>C. pepo</i> , <i>C. maxima</i> , <i>C. moschata</i> tikvica <i>Lagenaria vulgaris</i>
Kovačec	buča → <i>bundeve</i> bundeve (<i>buča</i> , <i>tikva</i> ; <i>Cucurbita</i>) [...] <i>C. pepo</i> , <i>C. maxima</i> i <i>C. moschata</i> tikva bot → <i>bundeve</i> tikvica <i>Lagenaria vulgaris</i>
Domac	bundeve <i>Cucurbita</i> ; » <i>Peččenica</i> « <i>maxima</i> ; <i>Obična – pepo</i> ; <i>Mošusna – moschata</i> tikvica <i>Lagenaria</i> ; <i>Obična t. – vulgaris</i>
Spalatin	buča <i>C. maxima</i> (Engl) <i>C. pepo</i> (Amer) bundeve → <i>vrtna: C. pepo ovifera</i> (<i>orange gourd</i>) tikva <i>C. maxima</i> (Engl) <i>C. pepo</i> (Amer) ~ <i>vodenjača (bučina)</i> <i>Lagenaria vulgaris</i> tikvica → <i>tikva vodenjača</i>

Prilog 3: cvrčak, šturak

	Anić	Ladan	Matica (MS)	Matica (MH)	Bujas (1983)	Spalatin
cvrčak	<i>Gryllus campestris</i>	<i>cicada</i> , <i>gryllus</i> , <i>Lyristes plebeius</i>	<i>Cicada</i>	<i>Gryllus campestris</i>	<i>Lyristes plebeius</i> ,	1. red <i>Homoptera</i> 2. por. <i>Cicadidae</i>

šturak	<i>Gryllus campestris</i> (zrikavac)		vidi zrikavac: <i>Gryllus</i>		Kučni š.: <i>Gryllus domesticus</i>
---------------	---	--	--	--	---

	Benešić	Jakić–Hurm	Leksikon	Deanović–Jernej
cvrčak	kukac, može biti: <i>zričak</i> , <i>stričak</i> (<i>gryllus domesticus</i>); <i>šturak</i> , <i>popac</i> (<i>gryllus campestris</i>); <i>zrikavac</i> , <i>kobilica</i> , <i>prug</i> , <i>konjic</i> (<i>locusta viridissima</i>) ili <i>cikada</i> (<i>cicada plebeia</i>)	Grylloidea, Cicadina; <i>Gryllus domesticus</i>	cvrčci: <i>Cicadidae</i>	<i>Cicada plebeia</i>
šturak		<i>Gryllus</i> ; ~ <i>kućni: G. domesticus</i> ; ~ <i>poljski: Liogryllus campestris</i>	<i>poljski: Gryllus campestris</i>	<i>Gryllus</i> ; ~ <i>kućni: G. domesticus</i> ; ~ <i>poljski: G. campestris</i>

Prilog 4: koruptele (pogreške su podcrtane)

	Anić	Matica (MH)	Benešić	Jakić–Hurm
cipal	<i>Mugi cephalus</i>	<i>Mugil cephalus</i>	<i>du<u>g</u>il cephalus</i>	<i>Mugil capito</i>
cvrčak	<i>Gry<u>l</u>us campestris</i>	<i>Gryllus campestris</i>	<i>gryllus campestris</i>	<i>C<u>r</u>yllus domesticus</i>
bakalar	<i>Gadus ma<u>r</u>rhua</i>	<i>Gadus ma<u>r</u>rhua</i>	<i>gadus morrhua</i>	<i>Gadus morrhua</i>

	Bujas (1983)	Deanović–Jernej	Kovačec	Garms–Borm
blitva	<i>Beta vulgaris</i>	<i>Be<u>t</u>a vulgaris</i>	<i>Beta vulgaris</i>	
brgljun (inčun)	<i>Engraulis encrasicholus</i>	<i>Engraulis encrasicholus</i>	<i>Engraulis encra<u>s</u>icolus</i>	<i>Engraulis encra<u>s</u>icolus</i>

Izvori

- Anić, Vladimir (1998) *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb, Novi Liber
- Annals of Botany*, 85/6 (2000) Academic Press, UK, USA, Australia, Japan
- Belostenec, Ivan (1740) *Gazophylacium* (Zagreb, Weitz), reprint: Zagreb, Liber/Mladost, 1973
- Benešić, Julije (1985) *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića*, Zagreb, JAZU/Globus.
- Benson, Morton (1989) *Srpskohrvatsko–engleski rečnik*, Beograd, Prosveta
- Bujas, Željko (1983) *Hrvatsko ili srpsko–engleski rječnik*, Zagreb, Grafički zavod Hrvatske
- Bujas, Željko (1999) *Veliki hrvatsko–engleski rječnik*, Zagreb, Globus
- Deanović, M. i Jernej, J. (1989) *Hrvatsko ili srpsko–talijanski rječnik*, Zagreb, Školska knjiga
- Domac, Radovan (1994) *Flora Hrvatske*, Zagreb, Školska knjiga
- EB=*The New Encyclopaedia Britannica* (1977) Chicago/London/Toronto etc., Encyclopaedia Britannica Inc.
- Garms, H. i Borm, L. (1981) *Fauna Evrope*, Ljubljana, Mladinska knjiga
- Grimm, J. i W. (1935) *Deutsches Wörterbuch*, Leipzig, Verlag von S. Hirzel
- Grubišić, Fabjan (1982) *Ribe, rakovi i školjke Jadrana*, Zagreb, Naprijed, / Rijeka, Liburnija
- Jakić, B. i Hurm, A. (1999) *Hrvatsko–njemački rječnik*, Zagreb, Školska knjiga
- Klaić, Bratoljub (1984) *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske
- Kovačec, August (ur.) (1996) *Hrvatski opći leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža
- Kromdijk, G. i Oudshoorn, W. (1986) *200 sobnih biljaka*, Zagreb, Mladost
- Kušan, Fran (1956) *Ljekovito i drugo korisno bilje*, Zagreb, Poljoprivredni nakladni zavod
- Ladan, Tomislav (ur.) (1987/95) *Osmojezični enciklopedijski rječnik, vol. I i II*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža
- Lange, W., Brandenburg, W. A. & De Bock, T. S. M. (1999) »Taxonomy and cultonomy of beet (*Beta vulgaris* L.)«, *Botanical Journal of the Linnean Society*, London 130 (1): 81–96
- Leksikon Jugoslavenskog leksikografskog zavoda* (1974), Zagreb, Jugoslavenski leksikografski zavod
- MH=*Rječnik hrvatskosrpskog književnog jezika* (1967), Zagreb, Matica hrvatska /Novi Sad, Matica srpska
- MS=*Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika* (1967. –1976) Novi Sad, Matica srpska
- Oxford=*The Oxford English dictionary* (1989), Oxford, Clarendon press
- Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika* (1959 –) Beograd, Institut za srpskohrvatski jezik, SANU
- Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* (1880–1976) Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti
- Spalatin, Leonardo (1980) *Englesko–hrvatskosrpski i hrvatskosrpsko–engleski prirodoslovni rječnik s rječnikom izgovora*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber
- Stulli, Joakim (1806) *Rjecoslozje* (Dubrovnik, Martecchini), reprint: München, Otto Sagner, 1985
- Groot woordenboek Engels–Nederlands* (1984), Utrecht/Antwerpen Van Dale lexicografie, bv.
- Groot woordenboek Duits–Nederlands* (1983), Utrecht/Antwerpen Van Dale lexicografie, bv.
- Groot woordenboek der Nederlandse taal* (1995), Utrecht/Antwerpen Van Dale lexicografie, bv.
- Vinja, Vojmir (1986) *Jadranska fauna: etimologija i struktura naziva*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti /Split, Logos
- Vrančić, Faust (1595) *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae Linguarum* (Venecija, Moretto), reprint: Zagreb, Most, 1990
- Wierzbicka, Anna (1985) *Lexicography and Conceptual Analysis*, Ann Arbor, Karoma publishers, Inc.
- Zingarelli, Nicola (1970) *Vocabolario della lingua italiana*, Bologna, Zanichelli, SpA

What exactly is a cricket?

Possible lexicographical solutions to some discrepancies in zoological and botanical terminology

In this paper I present a number of lexicographical possibilities to differentiate between general and specific meanings of designators in botanical and zoological terminology. I also endeavour to clarify some causes of the existence of various specialist terms for single referents. In this context I investigate the appropriateness of certain data for inclusion into encyclopaedias vis a vis dictionaries, the accessibility of the necessary reference books, the need for including correct Latin specialist terms in dictionaries, causes of changes in terminology and the phenomenon of corruption as a result of defective copying and typing errors. On the basis of some ten relevant sources I consider the advantages and disadvantages of different lexicographical approaches and I demonstrate the (in)consistent use of Latin terminology.

Ključne riječi: koruptele nomenklature, leksikografija, botanička terminologija, zoološka terminologija, stručno nazivlje

Key words: corruptions nomenclatures, lexicography, botanical terminology, zoological terminology, specialist terms